

the cultural sphere, as well as using the experience and best practices of other countries. It is necessary to show political will and leadership of the authorities and interested parties to improve the situation, introduce an effective system of monitoring and evaluation of food security using modern technologies, and implement innovative principles of public policy, which would contribute to the development of the agricultural sector, standards and safety of food products, information culture and awareness of the population. The article has theoretical and practical significance for researchers, practitioners, authorities, public organizations, and other interested parties who deal with food security issues in Ukraine and the world.

Keywords: innovative principles, public policy, food security, Ukraine, competitiveness, analysis, current state, recommendations, indicators, modeling, improvement.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Таран Є.І. Інноваційні засади публічної політики у сфері продовольчої безпеки в Україні: аналіз сучасного стану та рекомендації для України. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2023. № 4. С. 92-97.

Taran Y. Innovative principles of public policy in the sphere of food security in Ukraine: analysis of the current state and recommendations for Ukraine. Actual problems of innovative economy and law. No. 4, pp. 92-97.

УДК 338.246; JEL classification: O18; R11
DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2023-4-16>

КИРИЧЕНКО Тетяна Ярославівна, аспірант кафедри публічного управління та адміністрування, Полтавський державний аграрний університет, <https://orcid.org/0009-0001-4543-4692>

СТАН ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Кириченко Т.Я. Стан підтримки малого та середнього підприємництва на регіональному рівні.

Підприємницьке середовище в Україні починає складатися під впливом шоку перехідного періоду, пов'язаного з масовим вивільненням робітників і службовців, розпадом фінансової системи, відсутністю національної валюти, а отже і відсутністю засобів для життєзабезпечення людей. У статті піднімається коло питань, що стосуються дилеми «державна підтримка – саморегульованість» підприємницьких структур, яка, попри постійність присутності в порядку денному політики, знаходить окремі способи розв'язання на різних етапах розвитку суспільства. У роботі зазначається, що відмінності регіонального розвитку наклали свій відбиток і на стан підприємницького середовища на регіональному рівні та сукупність заходів підтримки малих і середніх підприємств (МСП). Аналізуються програми підтримки МСП на рівні Полтавської області та відзначаються їх позитивні й негативні аспекти. Зроблено висновок, що позитивні результати реалізації регіональних програм підтримки МСП обумовлені такими чинниками, як прив'язка фінансової допомоги до кількості створених робочих місць та співпраця представників МСП міста з громадськими організаціями, Полтавською міською радою, представництвом проекту ПРОМІС в області. Приділена увага діяльності Регіонального фонду підтримки підприємництва, яка відображає специфіку економіки Полтавської області. Обґрунтовано необхідність застосування нових підходів щодо вдосконалення державної підтримки малого та середнього підприємництва, що враховують воєнні ризики, умови повоєнного відновлення та обмеженість державного бюджету. У цьому контексті рекомендовано зміцнювати потенціал підприємництва за рахунок самоорганізації підприємців шляхом створення бізнес-об'єднань. Зазначається, що вже зареєстровані на момент дослідження об'єднання, активно взаємодіють з державними установами з метою покращення умов для власної економічної діяльності. Сформульовані в статті пропозиції та висновки можуть бути корисними регіональним органам публічної влади при формуванні та реалізації політики підтримки МС, а також окремих програм підтримки та стимулювання розвитку МСП.

Ключові слова: підтримка, мале та середнє підприємництво, публічна влада, програма, розвиток, взаємодія.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У даний час Україна перебуває у надскладних економічних і соціальних умовах, обумовлених війною, що суттєво посилює макроекономічну нестабільність як одну з ознак ринкової економіки. Така ознака макроекономічної нестабільності, як невідповідність між доходами і витратами державного бюджету детермінує пошук нових можливостей розподілу економічних ризиків між державою та реальним сектором економіки. У кризових умовах МСП, яке забезпечує високу

зайнятість і економічну стійкість, досить швидко втрачає динаміку розвитку через незначні розміри оборотного капіталу, а отже більше потребує підтримки з боку держави. У протилежному випадку держава буде втрачати податкові надходження до бюджету і одночасно збільшувати видатки на соціальний захист людей, що залишилися без роботи. Отже, актуальність дослідження обумовлена його спрямуванням на пошук можливостей удосконалення правової, фінансової та інституційної державної підтримки МСП із

врахуванням необхідності взаємодії власників підприємств з органами публічної влади та збалансування інтересів держави і суб'єктів підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значущі зміни в технології виробництва та суспільних відносинах ХХ сторіччя обумовили й переосмислення сутності та значення підприємництва в економічному житті суспільства, стає очевидною неідеальність ринку як регулятора економіки. З появою наукової праці Дж. Мілля «Основи політичної економії», де були вперше фундаментально описані провали (фіаско) ринку [1], з'являється низка науковців, які обстоюють ідею державного дирижизму (Дж. М. Кейнс, М. Вебер, В. Зомбарт, Ф. Хайнеман та ін.) [2; 3; 4; 5].

З цього часу в теорії державного управління формуються дві протилежні концепції щодо взаємодії держави та підприємницьких структур: ліберальна та етатична. Жодна з них не є домінантною, вони змінюють одна одну залежно від економічних умов. Неокласики акцентували увагу на тому, що підприємці все частіше приходиться приймати рішення в умовах невизначеності, що, на думку авторів, посилює ризикованість діяльності. Про це пише американський економіст Ф. Хайнеман у роботі «Ризик, невизначеність і прибуток» (1921 р.) [5].

Власне усі сучасні дослідження щодо політики підтримки МСП ґрунтуються на основних теоретичних положеннях неокласиків, які визнають неспроможність ринку. Тому дослідження таких вчених, як Т. Лозинська [6], О. Подолянчук [7] та ін. зосереджені на розкритті організаційно-правового та економічного механізмів державної підтримки підприємництва. Особливу увагу приділено формуванню політики державної підтримки підприємництва, зокрема в умовах зростання ризиків.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є виявлення особливостей підтримки малого та середнього підприємництва на регіональному рівні та обґрунтування її пріоритетів у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінюючи особливості розвитку малого та середнього підприємництва в Полтавській області у довоєнний період (2010-2021 рр.), відмітимо, що протягом зазначеного часу кількість середніх підприємств області скоротилась на 6,0%, а малих – зросла на 19,5% (табл. 1). В області склалися більш сприятливі умови для діяльності малого бізнесу, ніж для середнього, але така тенденція характерна не лише для Полтавщини, а й для України

загалом. Найбільша кількість середніх підприємств області зайнята в промисловості, сільському господарстві, торгівлі та будівництві. Слід відзначити диференціацію кількості зареєстрованих суб'єктів господарювання залежно від їх місцезнаходження на території області. Найбільша кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. мешканців налічується у Полтаві (633 од.) та Кременчуці (520 од.). Разом із цим кількість малих підприємств, приведена до кількості населення, що проживає на території, є найменшою у Миргородському (195 од.), Чорнухинському (246 од.) та Оржицькому (263 од.) районах області, що обумовлено не лише більш складною демографічною ситуацією, а й відсутністю продуктивного діалогу між бізнесом та владою. Остання причина найчастіше спонукає власників бізнесу до його перереєстрації у громадах, де є підтримка з боку влади, або навіть до релокації бізнесу.

Таблиця 1

Динаміка кількості малих та середніх підприємств у Полтавській області та Україні, 2010-2021 рр.

Роки	Україна		Полтавська область			
	середні підприємства, од.	мали підприємства, од.	середні підприємства		мали підприємства	
			одиниць	до загальної кількості, %	одиниць	до загальної кількості, %
2010	21343	2161999	680	3,24	8865	0,41
2015	15510	1958385	535	3,52	9591	0,49
2018	16476	1822671	599	3,63	10345	0,57
2019	18129	1922978	671	3,70	10753	0,56
2020	17946	1955119	644	3,59	10446	0,53
2021	17811	1937827	639	3,59	10593	0,55
2021 д 2010, %	83,4	89,6	94,0	-	119,5	-

Джерело: розраховано автором на основі [8].

Основним документом, що визначав умови та напрями підтримки малого та середнього підприємництва в Полтавській області, була Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області на 2021-2023 роки, яка у 2020 р. замінена на Стратегію розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області на 2021-2027 роки [9]. Особливістю Комплексної програми була прив'язка відшкодування вартості кредитів до кількості створюваних підприємцем робочих місць. Так, Програмою передбачалося відшкодування у розмірі 10% за одне створене робоче місце, 15% – за два, а при створенні трьох і більше робочих місць сума відшкодування сягала 20%. Але обмеження ринкового попиту та конкуренція пропозиції не сприяли кількісному зростанню

робочих місць, що вплинуло на фактичне фінансування Програми. Всього з бюджету області було виділено 59,7% від планової суми, а в 2020 році цей показник склав лише 28,2% від запланованої суми (табл. 2).

Таблиця 2

Результати реалізації Комплексної програми розвитку малого та середнього бізнесу в Полтавській області, 2017-2021 рр.

Показники	План	Фактично	Виконання плану %
Фінансування на весь час дії програми, тис. грн	6250	3729	59,7
В т. ч. на 2021 рік, тис. грн	1865	526	28,2
Виділення коштів у 2021р. до всього бюджету Програми, %	29,84	14,11	x
Кількість середніх підприємств, од	599	644	107,5
Кількість малих підприємств, од	10345	10446	100,9
Кількість зайнятих, тис. осіб:			
в середніх підприємствах	120,3	134,7	112,0
в малих підприємствах	49,5	50,6	102,2

Джерело: опрацьовано автором за [10].

У рамках Стратегії розроблялися щорічні Програми економічного і соціального розвитку Полтавської області, серед завдань яких була і підтримка МСП. З початком повномасштабних воєнних дій на території України підтримка МСП в Полтавській області набула таких ознак:

- 1) посилення кредитної складової підтримки за рахунок активного включення до реалізації державної програми „Доступні кредити 5-7-9%”;
- 2) сприяння релокації підприємств із небезпечних територій Харківської, Сумської та інших областей;
- 3) підтримка бізнес-ініціатив внутрішньо переміщених громадян;
- 4) посилення інформаційної кампанії з презентації урядової програми грантової безповоротної підтримки нових бізнесів під загальною назвою „єРобота”.

Можна помітити, що заходи Програм значною мірою спрямовані на підтримку підприємницьких ініціатив внутрішньо переміщених громадян та учасників бойових дій, для набуття якими необхідних знань та ознайомлення з практиками підприємництва проводяться навчальні тренінги щодо започаткування власної справи та участі у державних та міжнародних грантових програмах. Унаслідок воєнних дій і загрози окупації до Полтавської області перемістили свої потужності 50 суб'єктів МСП, переважно підприємства, що працюють у сфері оптової та роздрібної торгівлі, громадського харчування, харчової промисловості та машинобудування, інформації та телекомунікації. Слід

визначити, що прийнята спеціальна регіональна програма «Комплексна програма підтримки внутрішньо переміщених осіб на період 2023-2024 роки» передбачала для їх підтримки відшкодування вартості орендної плати та комунальних послуг, а також часткової компенсації вартості обладнання за умови сплати податків на території Полтавської області. Такою підтримкою у 2023 р. скористались 9 суб'єктів підприємництва щодо відшкодування вартості оренди та комунальних послуг, 10 – відшкодування вартості обладнання [11].

Складовим елементом Стратегії розвитку Полтавської області на період до 2020 року є Програма посилення конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва, основним завданням якої є підвищення рівня ефективності використання економічних ресурсів області, в першу чергу – розвиток інноваційного виробничого сектору, забезпечення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва. Дана Програма діє на основі співпраці представників малого та середнього підприємництва міста, громадських організацій, Полтавської міської ради, представництва проекту ПРОМІС в області. Проект ПРОМІС підтримується Федерацією канадських муніципалітетів як проєкт міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст». У Полтавській області до нього залучено такі міста: Полтава, Горішні Плавні, Кременчук, Миргород, і це дає можливість здійснювати підтримку підприємництва за рахунок проєкту ПРОМІС та міського бюджету в рівних частинах, щорічно виділяючи на його реалізацію 20% від загальної суми запланованих коштів. Загалом напрями підтримки підприємництва відображають специфіку області, її аграрну, промислову спеціалізацію та особливу історичну самобутність. Наприклад, у Лубнах Фонд сприяв налагодженню виробництва вітражного скла, в Полтаві – оригінальних ляльок, в Опішні – розвитку гончарних майстерень. Водночас варто відмітити, що починаючи з 2013 р., Полтавський регіональний фонд підтримки підприємництва відчуває ряд проблем, основною з яких є низький рівень надходжень грошових коштів з обласного бюджету.

Основний обсяг доходів фонду формується за рахунок банківських депозитів (у 2019 р. – 419 тис. грн), а решту складають добровільні внески підприємців. У 2021 р. було використано коштів Фонду в розмірі 4 млн 484 тис. 068 грн, що дозволило зберегти 67 робочих місць та створити 30 нових, реалізувати 23

проекти. Підприємці Полтавщини демонструють прагнення до самоорганізації шляхом створення бізнес-об'єднань, вбачаючи в цьому потенціал для розвитку. Зареєстровані об'єднання функціонують з метою покращення умов для економічної діяльності, взаємодіючи з державними установами. Найбільша кількість таких об'єднань зосереджена в м. Полтава – 40%, що є об'єктивним відображенням адміністративної, економічної та політичної ролі міста (табл. 3).

Таблиця 3

Кількість бізнес-об'єднань в містах Полтавської області, 2021 р.

Міста	Об'єднання		Наявність інтернет-комунікацій	
	кількість, од.	питома вага в загальній кількості, %	кількість, од.	питома вага в загальній кількості, %
Полтава	14	40,0	14	50,0
Кременчук	6	17,1	6	21,4
Горішні Плавні	3	8,6	3	10,7
Миргород	7	20,0	2	7,2
Інші	5	14,3	3	10,7
Всього	35	100	28	100

Джерело: розраховано автором на основі даних Полтавської обласної державної адміністрації та ПРОМІС.

Цілями підтримки МСП на регіональному рівні так само, як і на державному, є:

- сприяння структурним зрушенням в економіці у напрямі збільшення питомої ваги інноваційних підприємств та виробництва продукції з вищою доданою вартістю;

- забезпечення економічної стійкості за рахунок більшої гнучкості та адаптивності МСП;

- скорочення безробіття на основі самозайнятості та зайнятості в МСП.

Налагодження ефективної взаємодії між бізнесовими об'єднаннями, окремими підприємцями та органами місцевого самоврядування стає все більш необхідним в умовах війни, оскільки саме підприємництво безпосередньо впливає на якість життя населення в даний час і є фундаментом для повоєнного відновлення. ЄС, розробляючи заходи допомоги Україні в її повоєнному відновленні, акцентує увагу на пріоритетності ролі громад у процесах відбудови країни, яка починається з розроблення локальних проєктів та залученням інвестицій у місцевий бізнес. Згідно чинного законодавства у децентралізованій системі підтримки підприємництва органи місцевого самоврядування можуть надавати фінансову допомогу бізнесу напряму або через місцевий фонд підтримки підприємництва. Доцільно, щоб така підтримка за сприяння Агенції

регіонального розвитку надавалася в рамках місцевих цільових програм.

У перспективній моделі забезпечення доступу до фінансових ресурсів розглядається можливість переміщення кредитної функції від Фонду підтримки підприємництва, котрий зарекомендував себе не достатньо ефективною структурою, до Агенції регіонального розвитку та територіальної спілки підприємців. Саме ці інститути, розуміючи реальності місцевої економіки, можуть виступати більш ефективними суб'єктами фінансової підтримки малого та середнього бізнесу через формування безвідсоткових або пільгових кредитів, які будуть отримувати підприємці-учасники даних об'єднань як на стадії початкового формування підприємств, так і на стадії виникнення потреби в розширенні діяльності, реновації чи відшкодуванні витрат під час діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, в останнє десятиліття, до початку повномасштабного вторгнення Росії, відмічалася помірна збільшення кількості МСП з подальшою стагнацією їх кількісного росту. Гіпотетично можна було б сподіватися, що сповільнення зростання кількості підприємств, могло б підштовхнути підприємців до кооперування або об'єднання бізнесів з метою зменшення фінансових ризиків, але спочатку пандемія Covid 19, а потім війна негативно позначилися на розвитку підприємницького середовища. Обмеження ринкового попиту та конкуренція пропозиції не сприяли кількісному зростанню робочих місць, що не дозволило повною мірою реалізувати завдання Комплексної програми розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області на 2021-2023 роки. Узагальнення положень програм підтримки МСП дозволяє констатувати, що цілями відповідної підтримки є: сприяння структурним зрушенням в економіці; забезпечення економічної стійкості та скорочення безробіття. В умовах війни пріоритетність у процесах відбудови країни надається громадам, які можуть сприяти розробленню локальних проєктів та залученню інвестицій у місцевий бізнес. Доцільно, щоб фінансова підтримка за сприяння Агенції регіонального розвитку надавалася в рамках місцевих цільових програм. Рекомендовано з метою забезпечення доступу до фінансових ресурсів розглянути можливість переміщення кредитної функції від Фонду підтримки підприємництва до Агенції регіонального розвитку та територіальної спілки підприємців.

Перспективним напрямом подальших досліджень проблематики державної

підтримки МСП є розроблення моделей підтримки для різних функціональних типів територій.

Список літератури.

1. *Mill J.S.* Principles of political economy with applications to social philosophy. Indianapolis. Cambridge: Hackett Publishing Company, Inc., 2004. 350 p.
2. *Keynes J.M.* The General Theory of Employment, Interest, and Money. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/125515/1366_keynestheoryofemployment.pdf.
3. *Вебер М.* Протестантська етика і дух капіталізму. Київ: Основи, 1994. 261 с.
4. *Sombart W.* Economic Life in the Modern Age. New York: Routledge, 2001. 328 p.
5. *Huneman F.* Risk, Uncertainty and Profit. Houghton Mifflin, 1921. 381 p. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Risk_Uncertainty_and_Profit.html?id=XrcJAAAAIAAJ&redir_esc=y.
6. *Лозинська Т.М., Сліченко В.В.* Державна підтримка малого бізнесу в Україні: проблеми та їх розв'язання. Електронне наукове видання "Публічне адміністрування та національна безпека". 2022. №3. DOI: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2022-3-7966>.
7. *Подольничук О.А.* Діяльність суб'єктів малого підприємництва: нормативно-правовий аспект. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 5. С. 51-60.
8. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.org/>.
9. Про Стратегію розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області на 2021-2027 роки: Рішення Полтавської обласної ради № 30 від 29.12.2020 р. URL: <https://oblrada-pl.gov.ua/doc/doc/1123>.
10. Головне управління статистики у Полтавській області. Економічна статистика. URL: https://www.pl.ukrstat.gov.ua/main/stat_info/menu.html.
11. Програма економічного і соціального розвитку Полтавської області. 2024. URL: <https://media.poda.gov.ua/docs/kcddrebw/programa-2024.pdf>.

References:

1. *Mill, J.S.* (2004). Principles of political economy with applications to social philosophy. Indianapolis. Hackett Publishing Company, Inc. Cambridge. Great Britain.
2. *Keynes, J.M.* The General Theory of Employment, Interest, and Money. Available at: https://www.files.ethz.ch/isn/125515/1366_keynestheoryofemployment.pdf.
3. *Weber, M.* (1994). *Protestants'ka etyka i dukh kapitalizmu*. [Protestant ethics and the spirit of capitalism]. Osnovy. Kyiv. Ukraine.
4. *Sombart, W.* (2001). *Economic Life in the Modern Age*. Routledge. New York. USA.
5. *Huneman, F.* (1921). *Risk, Uncertainty and Profit*. Houghton Mifflin. Available at: https://books.google.com.ua/books/about/Risk_Uncertainty_and_Profit.html?id=XrcJAAAAIAAJ&redir_esc=y.
6. *Lozyns'ka, T.M., Slichenko, V.V.* (2022). «State support of small business in Ukraine: problems and their solutions». *Elektronne naukove vydannia "Publichne administruvannia ta natsional'na bezpeka"*. №3. DOI: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2022-3-7966>.
7. *Podolianchuk, O.A.* (2017). «Activity of small business entities: regulatory and legal aspect». *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky*. № 5. pp. 51-60.
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://ukrstat.org/>.
9. Pro Stratehiuu rozvytku maloho ta seredn'oho pidpriemnytstva u Poltavs'kij oblasti na 2021- 2027 roky: Rishennia Poltavs'koi oblasnoi rady. (2020). [About the Strategy for the Development of Small and Medium Enterprises in the Poltava Region for 2021-2027: Decision of the Poltava Regional Council]. № 30 dated December 29, 2020. Available at: <https://oblrada-pl.gov.ua/doc/doc/1123>.
10. Holovne upravlinnia statystyky u Poltavs'kij oblasti. Ekonomichna statystyka. [Main Department of Statistics in Poltava Region. Economic statistics]. Available at: https://www.pl.ukrstat.gov.ua/main/stat_info/menu.html.
11. Prohrama ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Poltavs'koi oblasti. (2024). [Program of economic and social development of the Poltava region]. Available at: <https://media.poda.gov.ua/docs/kcddrebw/programa-2024.pdf>.

Abstract

Kyrychenko T. The state of SME support at the regional level.

The entrepreneurial environment in Ukraine is beginning to emerge under the influence of the shock of the transition period associated with the mass release of workers and employees, the collapse of the financial system, the lack of national currency, and, consequently, the lack of funds for people's livelihood. The article raises a range of issues related to the dilemma of "state support - self-regulation" of entrepreneurial structures, which, despite their constant presence on the policy agenda, find separate solutions at different stages of societal development. The paper notes that the differences in regional development have also affected the state of the entrepreneurial environment at the regional level and the set of

measures to support small and medium-sized enterprises (SMEs). The article analyzes SME support programs at the level of the Poltava region and highlights their positive and negative aspects. It is concluded that the regional SME support programs' positive results are due to factors such as linking financial assistance to the number of jobs created and cooperation of the city SME representatives with NGOs, Poltava City Council, and PROMIS project representation in the region. Attention is paid to the activity of the Regional Fund for Entrepreneurship Support, reflecting the specifics of the economy of the Poltava region. The necessity of new approaches to improve the state support of small and medium-sized enterprises, considering the war risks, conditions of post-war recovery, and the limited state budget, was substantiated. In this context, it is recommended to strengthen the capacity of entrepreneurship through the self-organization of entrepreneurs by creating business associations. It is noted that the associations already registered during the study are actively cooperating with state institutions to improve the conditions for their own economic activity. The proposals and conclusions formulated in the article can be helpful for regional public authorities in forming and implementing SME support policy, as well as individual programs to support and stimulate SME development.

Keywords: support, small and medium entrepreneurship, public authorities, program, development, interaction.

Стаття надійшла до редакції 03.12.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Кириченко Т.Я. Стан підтримки малого та середнього підприємництва на регіональному рівні. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2023. № 4. С. 97-102.

Kyrychenko T. The state of SME support at the regional level. Actual problems of innovative economy and law. 2023. No. 4, pp. 97-102.

УДК 343.3

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2023-4-17>

ШИНКАРЬОВ Юрій Вікторович, завідувач кафедри правового регулювання економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, <https://orcid.org/0000-0003-1173-7975>

ОКРЕМІ НОВЕЛИ СУЧАСНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Шинкарьов Ю.В. Окремі новели сучасного законодавства про кримінальну відповідальність.

У запропонованій статті констатовано факт необхідності своєчасного реагування законодавця на ризики, які виникли у зв'язку із агресією Російської Федерації проти України. Визначено, що основні зміни були внесені у розділи чинного Кримінального кодексу, зміст яких пов'язаний із необхідністю захисту найбільш важливих суспільних відносин. Констатується, що із введенням до структури чинного Кримінального кодексу України ст. 436-2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників» з'явилися декілька нових, досі невідомих українському законодавству про кримінальну відповідальність понять: «визнання правомірною», «заперечення збройної агресії», «глорифікація учасників». Визначено, що вказані поняття є діями інформаційного характеру. Наголошується на тому, що ці дії інформаційного характеру повинні здійснюватися публічно, тобто розраховані на донесення інформації принаймні до декількох інших осіб. Констатовано, що у статті 436-2 Кримінального кодексу України «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників» у якості ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення спосіб його вчинення «публічно» не міститься. На ґрунті дослідження сучасної наукової літератури визначено, що поняття публічності має ознаку наскрізності і зустрічається у багатьох інших кримінально-правових нормах при характеристиці інформаційних дій. Визначається необхідність удосконалення положень ст. 436-2 чинного Кримінального кодексу України. Застосування понять «визнання правомірною», «заперечення збройної агресії», «глорифікація учасників» без пред'явлення до них вимог публічності втрачають своє значення і значно знижують суспільну безпеку.

Ключові слова: збройна агресія, виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії, глорифікація її учасників, наскрізне поняття, публічність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На даний момент Україна знаходиться в достатньо складному стані реформування національного законодавства. Повною мірою це відноситься і до законодавства про кримінальну відповідальність. Після того, як на нашу землю прийшла війна, законодавець вимушений був реагувати на нові виклики і небезпеки. Принципи, що висувуються до процесу видозміни та реформування чинного законодавства протягом багатьох років законотворчої діяльності, залишаються

незмінними. З одного боку, законодавство, існуюча система правових норм повинна зберігати сталість, неупередженість на відсутність залежності від кон'юнктури. З іншого, положення законодавства повинні відповідати тій ситуації, яка існує у сучасному суспільстві і зумовлена певними умовами та викликами. Під впливом постійно еволюціонуючих суспільних відносин, небезпек чи інших факторів нормотворець повинен встигати швидко і неупереджено реагувати шляхом прийняття нових правових актів, доповнення чи